

Citation style

Ceropita, Mihail: Rezension über: Sabije Keçmezi-Basha, Kosova 1945–1990. (Vështrim historiko-politik), Prishtinë: Instituti i Historisë, 2017, in: Slovanský přehled, 106 (2020), 1, S. 197-200, DOI: 10.15463/rec.1154730736

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

mezi elitou kosovských Albánců, které se týkaly hodnocení dění v Albánii, patří k nejzajímavějším pasážím Qosjova deníku.

Nedávno publikovaný osmý svazek deníku je věnován událostem let 1999–2001. Qosja vykresluje svůj pohled na formování nové státnosti v Kosovu, kdy byly pod patronací OSN a NATO organizovány tzv. prozatímní instituce, což se ve skutečnosti stalo prvním krokem pro budoucí jednostranné prohlášení nezávislosti v únoru 2008. Autor nezapomíná ani na události v Jugoslávii, věnuje pozornost zejména zásadní mocenské změně v Bělehradě v říjnu 2000 a vydání Slobodana Miloševiče haagskému tribunálu v březnu 2001. Svě místo v deníku má i popis konfliktů v Preševském údolí a v Severní Makedonii.

Qosjovy deníky z přelomu tisíciletí, stejně jako předcházející, dříve vydané díly záznamů, představují vynikající zdroj informací a zároveň nabízejí originální vhled do dobové interpretace událostí v regionu v druhé polovině 20. a začátkem 21. století.

Mihail Ceropita

Sabile KEÇMEZI-BASHA,

Kosova 1945–1990 (Vështrim historiko-politik),

Prishtinë, Instituti Historisë Ali Hadri, 2017, 574 s.,

ISBN: 978-9951-409-55-1.

Moderní historická věda se ve složitých etnických a politických poměrech Kosova vždy těžko prosazovala a tento stav trvá i nadále. Po prvních skromných krocích v 50. a 60. letech, kdy v autonomní oblasti neexistovala dostatečná materiální základna a žádná silná vědecká škola, se historické bádání začalo od 70. let konstitovat po založení Univerzity v Prištině (1969) a Akademie věd Kosova (1975). V době socialistické Jugoslávie historická věda v regionu sloužila především jako jeden z nástrojů propagandy jugoslávské verze socialismu a teze o bratrství a jednotě národa srbského a albánského. Hlavním tématem, které bylo více či méně popisováno, byla historie kosovských zemí ve 20. století.¹ Toto téma bylo zkoumáno

1 Jediná práce publikovaná před rokem 1990, která byla věnovaná rané době dějin Kosova, je kniha historika Jahje Drançolliho o kontaktech středověkého Dubrovníku s místním obyvatelstvem. Srov. Jahja DRANÇOLLI, *Raguzanët në Kosovë (prej fundit të shekullit XIII deri në vitin 1455)*, Prishtinë 1986.

takovými autory jako Ali Hadri, Fehmi Pushkolli a Tahyr Abdyli.² Je jasné, že z důvodu tehdejší ideologické kontroly nelze hovořit o větší vědecké hodnotě těchto děl.

Když se k moci v Srbsku dostal Slobodan Milošević, počet historických knih a článků v albánském jazyce v Kosovu prudce klesl. Situace se ještě více zhoršila na počátku 90. let, kdy v důsledku dramatických změn došlo ke skutečnému rozdělení Prištinské univerzity na „oficiální“ srbskou a ilegální albánskou část. Pod tlakem srbského vedení byla zrušena Akademie věd Kosova. Její vedení a mnozí vědci byli nuceni pokračovat v práci v Tiraně. Počet knih, věnovaných dějinám regionu a vydaných v té době místními autory, lze spočítat na prstech jedné ruky.³ Změna nastala až v červnu 1999, kdy většina albánských vědeckých institucí, které byly v nelegálním postavení doma nebo v obtížné finanční situaci v exilu, mohla pokračovat v práci v Kosovu.

Popsané události (stejně jako dodnes probíhající spor mezi Bělehradem a kosovskými Albánci kolem statusu Kosova) nemohly mít pozitivní vliv na kvalitu historických monografií publikovaných v regionu po roce 1999. Většina prací zůstala spíše nástrojem ideologického boje než plnohodnotným vědeckým výzkumem. Pouze na místo jugoslávské teze o „bratrství a jednotě“ se v kosovském dějepisectví začal klást důraz na albánský nacionalismus.

Práce *Kosovo 1945–1990* napsaná profesorkou Sabile Keçmezi-Bashou se těmto problémům nevyhnula. Jedná se o první pokus napsat zobecňující vědeckou práci v albánštině o historii regionu v době socialistické Jugoslávie. Autorka začala svou aktivní vědeckou a publicistickou činnost v druhé polovině 80. let. Její první díla byla napsána v duchu tehdejší ideologie a obsahovala málo informativní a vědecké složky. Především zdůrazňovala vedoucí úlohu Svazu komunistů Jugoslávie v rozvoji Kosova a kritizovala odpůrce režimu.⁴ V 90. letech se začátkem kosovské války autorka radikálně změnila názory. Nyní ve svých knihách příznivě popisuje nelegální proalbánská antikomunistická hnutí v Jugoslávii, jejichž vznik považuje

2 Srov. např. Ali HADRI, *Këshillat Nacional Çlirimtare në Kosovë 1941–1945*, Prishtinë 1974; Ali HADRI, *Gjakova në LNÇ*, Prishtinë 1974; Fehmi PUSHKOLLI, *Lëvizja Revolucionare e Sindikatave dhe Lidhja e Sindikatave të Kosovës 1919–1975*, Prishtinë 1977; Fehmi PUSHKOLLI, *Klasa punëtore e Kosovës dhe vetëqeverisja*, Prishtinë 1980; Tahir ABDYLI, *Zhvillimi i industrisë në Kosovë*, Prishtinë 1978.

3 Srov. *Çështja e Kosovës: një problem historik (Simpozium i mbajtur në Tiranë më 15–16 prill 1993)*, Tiranë 1996; Muhamet SHATRI, *Kosova në Luftën e Dytë Botërore*, Prishtinë 1997; Jusuf BAJRAKTARI, *Gjakova me rrethinë (1878–1912)*, Prishtinë 1998.

4 Srov. např. Sabile KEÇMEZI-BASHA, *Zhvillimi historik i PKJ-LKJ-së në Kosovë më 1945–1966 (nga viti 1945 deri te Plenumi i Brioneve)*, Prishtinë 1987.

za progresivní krok v boji proti útlaku Bělehradu.⁵ Je příznačné, že autorka ve svých pracích mísí postoje jugoslávského a srbského vedení, což nesprávně vyjadřuje atmosféru sporů kolem Kosova, zejména v 80. letech.

První věc, která upoutá pozornost čtenáře, je nesoulad mezi názvem knihy a jejím obsahem. Název naznačuje rozsáhlou studii o politických procesech v Kosovu v éře socialismu. Reálně se však téměř celá práce omezuje na popis činnosti různých proalbánských disidentů, nelegálních organizací a politických soudních procesů. To vše má negativní dopad na studii, protože ignoruje poměrně významné vrstvy společnosti, které nebyly ovlivněny disidentským hnutím.

Dalším problémem knihy je její struktura, která je velmi nelogická. Někdy se zdá, že monografie byla mechanicky sestavena z různých textů, které nejsou vzájemně propojeny. Třetina knihy (asi 200 stran) je věnována popisu událostí z let 1968 a 1981. Samozřejmě tehdejší demonstrace hrály důležitou roli v historii regionu, ale je iracionální věnovat jim tolik místa na úkor jiných událostí. Naproti tomu zbývající kapitoly jsou spíše stručné a neuvádějí konkrétní detaily. Například kapitola věnovaná 80. letům nezmiňuje řadu důležitých událostí předcházejících likvidaci autonomního postavení Kosova. Namísto toho v knize nalezneme málo zajímavou reflexi „represivní podstaty“ bělehradské nadvlády, tedy jednostrannou tezi, která je přítomna takřka ve všech historických knihách, které byly v posledních dvaceti letech v Kosovu publikovány.

Význam kapitoly o srbských politických programech také není příliš jasný. V ní najdeme popis prací Iliji Garašanina, Stefana Moljeviće, Iva Andriće, Vasi Čubriloviće atd. Na jedné straně vidíme, že autorka chce prokázat protialbánský charakter srbského politického myšlení. Na druhou stranu z textu nevyplývá kontinuita těchto prací ve vztahu k politice poválečné Jugoslávie. Význam popisu událostí v Makedonii také není zcela jasný. Mezi politickým a ekonomickým postavením kosovských a makedonských Albánců bylo dost společných momentů, ale zároveň existovaly i obrovské rozdíly, které kniha nezmiňuje.

Knihy jistě má i řadu pozitiv. Jedná se například o jednu z mála prací, které byly napsány za použití archivních materiálů uložených v Kosovu. S použitím těchto dokumentů jsou například podrobně popsány demonstrace z let 1968 a 1981. V knize se můžete dozvědět o průběhu akce, počtu účastníků demonstrací, jejich požadavcích a následných represích ze strany jugoslávského vedení.

5 Sabile KEÇMEZI-BASHA, *Organizatat dhe grupet ilegale në Kosovë 1981–1989*, Prishtinë, 2003; Eadem, *Shtypi ilegal shqiptar në Kosovë (1945–1999) I*, Prishtinë 2009.

Celkově se však publikace v ničem zásadním neliší od ostatních knih napsaných v poslední době v Kosovu, které jsou věnovány historii regionu. Kontroverzní a složitá historie regionu je i v ní omezena primitivním schématem „boje svobodných Kosovarů proti srbské okupaci“.

Mihail Ceropita